

Sprogpolitik

– et udspil fra Det Radikale Venstre

Forslag til sprogpolitisk oplæg

Indledning

Danmark er et land, der hænger sammen med resten af verden. Vi er en del af det europæiske fællesskab og indgår i talrige mellemstatslige organisationer og samarbejder. Danskerne foretager rejser til alle verdenshjørner, og udenlandske turister strømmer til Danmark. Således har dansk kultur og det danske sprog udviklet sig i et samspil med omverdenen. Det er vel nærmest overflødigt at nævne eksempler på alle de ord i vores nationale vokabular, der er hentet fra engelsk: computer, internet, tv og telefon. Med en del af disse gloser er vi vel opmærksomme på, at de ikke har en dansk oprindelse. Men der findes også en lang række gloser, som vi i det daglige betragter som gode, gamle, danske ord, som faktisk har deres oprindelse i et andet sprog – ”rigtig” stammer f. eks. fra det tyske ”richtig”, ”hotel” fra fransk og ”duet” fra latin - ligesom det danske sprog som sådan er et indoeuropæisk sprog, der sammen med islandsk, færøsk, norsk (bokmål) og svensk tilhører den nordgermanske gruppe.

Hvis vi som nation skal kunne klare os i globaliseringens tidsalder, er det afgørende, at vi finder den rette balance, mellem vores modersmål og fremmedsprog, herunder engelsk. Det er hensigten med initiativerne i Det Radikale Venstres udspil til en sprogpolitik.

Danmark lever både økonomisk og kulturelt af verden. Dansk kultur og det danske sprog skal ikke bruges som en barriere til at afsondre os fra verden. Vi skal i stedet lade vores kultur og sprog indgå i et samspil med verden og bruge det som en ressource. Ligesom vi har en masse spidskompetencer i Danmark inden for f.eks. kreative erhverv, viden og social innovation, er dansk sprog og kultur en berigelse af verdens mangfoldighed.

Det Radikale Venstre mener, at det danske sprog skal styrkes, samtidig med at befolkningens kompetencer udvikles inden for fremmedsprog i almindelighed og engelsk i særdeleshed. Kodeordet er parallelsproglighed, som det allerede fremførtes i Lund-udvalgets oplæg ”Sprog på spil” i 2003. Vi skal både mestre engelsk på et højt niveau og bevare vores danske modersmål. Derfor er sigtet med Det Radikale Venstres oplæg til en sprogpolitik både at styrke det danske sprog gennem en række initiativer og at forbedre danskernes kompetencer inden for fremmedsprog, ikke mindst engelsk.

Vi skal sikre, at det danske sprog ikke dør inden for områder som forskning, erhvervsliv og undervisning på videregående uddannelser. Dansk skal vedblive at være et sprog, der kan det hele: beskrive komplicerede kemiske processer og abstrakte filosofiske tanker, samtidig med at det er kommunikationsmiddel for hverdagens erfaringer og problemer. Det danske sprog er en del af vores identitet og virker identitetsskabende. Sproget er ikke alene et sæt af tegn, hvor det ene sæt – det ene sprog – for den enkelte kan være lige så godt som det andet. ”På sit eget sprog kan man udtrykke, hvad man vil, på fremmedsprog hvad man kan”, som Jørn Lund har formuleret det, og det illustrerer meget godt, hvorfor det danske sprog vedbliver at være primærsprog i Danmark. Vi mister ganske enkelt en del af vores kreativitet – ja en del af os selv, hvis vi ikke kan vores eget sprog.

Men vi skal ikke beskytte og styrke det danske sprog ved at afvise alt fremmed. Det er efterhånden en realitet, at engelsk er ”lingua franca”, det vil sige et universalsprog, som er gangbart over hele verden, og som vi skal mestre, hvis vi skal begå os i den globale konkurrence og det globale samliv. Vi skal ikke gå i panik, hver gang vi ser noget fremmed, sådan som DF gør i deres forslag til en

sproglov, hvor man ligefrem vil lægge punktafgifter på fremmedsprogede reklamer og ikke give støtte til danske film, medmindre der tales dansk. Hvorfor skal dansk være ”eneste officielle og offentlige sprog i Danmark” (DF: Forslag til folketingsbeslutning om forberedelse af en dansk sproglov), og hvorfor skal ”al offentlig tjeneste og administration i Danmark foregå på dansk” (*ibid.*), hvis man nu kan opnå forståelse og enighed ved at bruge et andet fællessprog. Det er unødvendigt rigtigt og ufleksibelt. Og det skulle nok være muligt at styrke det danske sprog uden at gå så langt.

Det Radikale Venstre har en vision, som hedder OverskudsDanmark, og ikke UnderskudsDanmark, som man kunne fristes til at kalde regeringens og DF’s vision. I Danmark er dansk det primære sprog, men det betyder ikke, at man ikke kan henvende sig til danskerne på andre sprog, at man ikke kan få hjælp af de offentlige myndigheder på andre sprog, eller at man ikke må tale andre sprog i offentlige sammenhænge. Danmark er et rigt land, også kulturelt set, og derfor behøver vi ikke panikagtigt forsvare og lukke os om vores egen kultur. Den skal nok overleve, selvom vi åbner os mod resten af verden og lærer lidt af de andre.

Med oplægget til en dansk sprogpolitik ønsker Det Radikale Venstre at udstikke nogle retningslinier for, hvordan vi på samme tid styrker det danske sprog og forbedrer befolkningens kundskaber inden for fremmedsprog, ikke mindst engelsk. Kodeordet er som sagt parallelsproglighed. Vi skal ikke have en rigid oversættelsespraksis som på f.eks. Island eller i Frankrig, hvor man opfinder et nationalt ord for hver ny opfindelse eller nyt fænomen, frem for at overtage det engelske begreb. På Island hedder ”computer” eksempelvis ”tölva”, og i Frankrig indførte man i 1994 den såkaldte Toubon-lov, der påbød offentlige institutioner at benytte franske termer i stedet for udenlandske. I praksis betyder det, at alle love, arbejdskontrakter, brugsanvisninger, garantibeviser osv. skal udfærdiges på fransk, og brud på loven medfører bødestraf. I Polen har man gjort noget lignende. Det er selvfølgelig at gå for vidt. Vi skal ikke have sprogpolti og bødestraf i Danmark. Som Sprognævnet gør opmærksom på i ”Sprog på spil – et udspil til en dansk sprogpolitik” så er det langt vigtigere at koncentrere sig om domæne-tab, det vil sige hele områder som f.eks. naturvidenskab eller samfundsforskning, hvor primært engelsk tager over fra det danske sprog. Det er sådanne glidninger, vi skal sætte ind over for, fordi de potentielt betyder, at hele vidensfelter glider den brede offentlighed af hænde. Og desuden bliver det danske sprog fattigere og mindre komplet, hvis ikke det kan bruges på alle områder.

Konkrete initiativer:

Nedenfor er opregnet 5 områder, hvor det er særligt vigtigt at diskutere forholdet mellem dansk og fremmedsprog, i særdeleshed engelsk. I forlængelse af hvert punkt er der opstillet forslag til konkrete initiativer.

Folkestyre og det offentlige rum

Demokratiet lever af samtalen i det offentlige rum. Hvis denne samtale skal kunne fungere, uden at nogen på forhånd er siet fra som følge af sproglige barrierer, er det afgørende, at dansk stadig er et sprog, hvorpå vi kan tale om de nyeste udviklinger inden for teknologi, naturvidenskab, samfundsforskning, kunst og humaniora. Derfor er det afgørende, at danske forskningsresultater – som af naturlige grunde ofte er rettet mod et internationalt forum og derfor ofte formidles på engelsk – også formidles i et forståeligt dansk til den danske offentlighed.

Medierne, de skrevne såvel som de elektroniske, spiller en fremtrædende rolle i forbindelse med formidling og udvikling af det danske sprog. Derfor bør alle danske medier have en sprogpolitik og

bestræbe sig på at tale/skrive et så korrekt og formfuldendt dansk som overhovedet muligt. Engelsk er ikke den eneste trussel mod det danske sprog. Slang, ukorrekt stavning, tegnsætning og syntaks spiller også en rolle. Her har vi selvfølgelig alle et ansvar, men mediernes centrale formidlingsmæssige rolle giver dem et særligt ansvar.

- Alle danske medier bør udarbejde en sprogpolitik, hvor de bestræber sig på, at formidlingen skal ske i et letforståeligt og korrekt dansk
- Danske forskningsresultater, som er rettet mod et internationalt forum, bør også formidles på dansk. Alle universiteter, handelshøjskoler mv. bør have en klar politik herfor
- Det skal så vidt muligt gøres mere attraktivt at publicere for en dansk offentlighed. Ofte er det ikke forbundet med så stor prestige at publicere til danske medier som til udenlandske

Den offentlige sektor

Vi kan ikke bestemme, om en privat virksomhed vælger, at det interne sprog og kommunikationen udadtil skal være på engelsk, fordi virksomheden opererer på en global scene. Men vi kan opstille retningslinier for sprogbrugen i den offentlige sektor. Her bør der udarbejdes en sprogpolitik, således at der kommunikeres med borgerne i et letforståeligt og korrekt dansk. Ifølge ”Sprog på spil” oplever mange borgere stadig, at offentlige myndigheder kommunikerer i et knudret, akademisk sprog, selv om den overordnede holdning er, at det er blevet bedre. Endvidere skal det være muligt at kommunikere med offentlige myndigheder på engelsk, hvis det er nødvendigt.

- Offentlige institutioner bør udarbejde en sprogpolitik, der sigter på at nedbryde den sproglige barriere, som mange borgere stadig oplever ved kontakt med offentlige myndigheder
- Det skal være muligt at modtage henvendelser og svar fra offentlige myndigheder på engelsk, hvis det er nødvendigt

Folkeskole og videregående uddannelser

Undersøgelser viser, at jo flere sprog man mestrer, jo lettere er det at lære nye sprog. Derfor skal vores skolesystem være opbygget omkring flersproglighed. Dansk er naturligvis stadig hovedsproget, men på de videregående uddannelser bør der uden problemer kunne undervises på såvel dansk som engelsk og eventuelt andre fremmedsprog. Det samme angår den skriftlige fremstilling på videregående uddannelser. Her bør større skriftlige opgaver afleveres med engelsk resume – eller resume på et andet fremmedsprog.

Universiteterne bør udarbejde en sprogpolitik, der forpligter det enkelte universitet på tiltag, som sikrer, at også det danske fagsprog udvikles inden for alle vidensområder. For et demokrati som det danske er det altafgørende, at ingen på forhånd, som følge af sproglige barrierer, er frataget muligheden for at erhverve sig viden og indsigt.

Desuden har uddannelsessystemet generelt et ansvar for at værne om det danske sprog som en vigtig del af vores kulturarv. Vi har en lang og flot litterær tradition, hvor det danske sprog folder sig ud i fuldt flor. Ligesom vi skal værne om vores materielle kulturarv, skal vi også værne om vores kulturs sprog. Men sproget er ikke en død genstand – det er tværtimod en levende størrelse, som bestandigt udvikler sig og undergår forandring. Nok er det danske sprog knyttet til det danske territorium, men det har ikke udviklet sig ud af den blå luft, men har rødder tilbage i et fælles

skandinavisk sprog. Og gennem hele sin lange historie har det danske sprog altid stået i vedvarende udveksling med andre sprog, tysk, engelsk, fransk, svensk osv.

- Det danske sprog skal styrkes som redskab til kommunikation og argumentation i danskundervisningen på alle niveauer
- Den sproglige sensitivitet og bevidsthed skal styrkes
- Vi skal forebygge en truende social kløft i den danske befolkning som følge af forskelle i sproglig formåen – eksempelvis forskelle i læseevner og indlæring
- Alle danskere skal kunne tale engelsk på et højt niveau. Derfor skal engelsk og andre fremmedsprog styrkes i uddannelsessystemet generelt.
- Undervisning på videregående uddannelser skal uproblematisk kunne foregå på dansk, engelsk eller et tredje større fremmedsprog. Det betyder, at såvel undervisere som studerende forventes at kunne engelsk og et andet fremmedsprog på højt niveau
- Universiteterne bør udarbejde en sprogpolitik, der forpligter det enkelte universitet på tiltag, som sikrer, at også det danske fagsprog udvikles inden for alle vidensområder. Bestyrelsen for Københavns Universitet har netop vedtaget en sådan politik, som kan tjene som eksempel.
- Befolkningens sproglige bevidsthed og viden om det danske sprogs historie bør styrkes. Det handler ikke alene om at mestre stavning, kommatering, syntaks osv., men også om kendskab til det danske sprogs udvikling og dets udtryksformer i ikke mindst litteraturen

Ret til sprog

Danmark er kulturelt og sprogligt et mangfoldigt samfund. Der bor mange mennesker af anden etnisk herkomst end dansk. De skal have mulighed for både at tilegne sig det danske sprog og modtage undervisning i modersmålet. Sproget er kulturens vigtigste udtryk, og det er kun naturligt, at man føler et behov for at kende sine kulturelle rødder for at udvikle sin egen identitet. I eksempelvis Sverige handler sprogpolitik også om classesamfund, demokrati og rettigheder, det vil sige enhvers ret til sprog og til at kunne udtrykke sig og deltage i det offentlige liv, og i den svenske sprogpolitik, *Mål i Mun*, har man fastslået, at samfundets flersproglighed er en ressource, som skal udnyttes ved, at minoritetssprog understøttes fra offentlig side.

- Alle har ret til sprog. Det betyder, at mennesker af anden etnisk herkomst end dansk skal have ret til at modtage undervisning på deres modersmål og selvfølgelig lære dansk ved siden af

Engelsk som verdenssprog

Det er nødvendigt for dansk konkurrencedygtighed i en global verden, at vi ikke lukker os om os selv og tror, at vi kan nøjes med vores hjemlige sprog til at begå os ude i verden. Selvfølgelig skal danske virksomheder, dansk forskning og dansk kultur være orienteret mod omverdenen. Derfor er det nødvendigt, at vi i Danmark er gode til engelsk og fremmedsprog generelt. Vi bør også udnytte, at vi i Danmark har borgere, hvis modersmål ikke er dansk, men måske arabisk, tyrkisk, kinesisk eller portugisisk. Det er en ressource, som vi kan trække på i mødet med omverden og i den økonomiske konkurrence.

Den stigende brug af engelsk bør heller ikke tænkes som en overtagelse af angelsaksisk kultur, normer og værdier. Det handler i langt højere grad om, at engelsk har udviklet sig til et verdenssprog, som det er nødvendigt for os at mestre, hvis vi vil begå os i globaliseringen.

- Det danske samfunds flersproglighed bør tænkes som en ressource og ikke som et problem, vi skal løse ved at gøre indvandrere "danske"
- Engelsk skal ses som et verdenssprog. Det betyder, at når engelsk skal styrkes, er det ikke udtryk for et ønske om, at angelsaksisk kultur skal erstatte den danske kultur. Det handler om at have et fælles sprog, som vi kan kommunikere med omverdenen på

Forslag til konkrete initiativer:

- gratis danskkurser til alle, som ikke behersker dansk fuldt ud
- universiteterne og de videregående uddannelser skal være forpligtede til at sikre, at deres fagsprog også udvikles på dansk
- øget støtte til udvikling af dansk dramatik og sange på dansk
- støtte til herboende nydanskernes formidling af deres kultur og kunst på dansk
- jævnlig tilstandsrapportering vedr. det danske sprogs udvikling
- obligatorisk modersmålsundervisning (et fuldt udfoldet modersmål skaber grundlaget for at lære et fuldt udfoldet dansk)

EGN 25.januar 2007